

પતિવૃતા સ્ત્રી અને અંચળ છોકરો.

ગીઝ ૧ શહેરમા સુલતાન મહમદ સખકત
ગીનના રાજમા, એક માણસ આદરમેજાનથી
હિ, નાન જતો હતો જ્યારે તે ગીઝની શહેર
મા આવી પહોચ્યો ત્યારે ત્યાની હનાથી તે એ
ટકો તો ખુશી થઈ ગયો કે, તેણે ત્યાજ રહેવા
નો વિચાર કર્યો તેથી તે ત્યા એક ધર ભાડે લ
ધને રહ્યો. વેપારમા તેનો અતુલન સારો હોવાથી
તે ખજાનરમા ગયો અને એક દલાલ તરીકે સારી
ફતેહ મેળવી પછી તેણે પરણવાનો વિચાર કરી
ધો, અને તેના સુભાગ્યથી એક સદગુણી અને સ્વ
રૂપવાન સ્ત્રી સાથે પરણ્યો. ધીમે ધીમે તેનો વે
પાર વધતો ગયો, અને ધણી દોલત મેળવ્ય
થી તે મોટા વેપારીમા અપવા લાગ્યો તેણે પો
તાનો વેપાર હિંદુસ્તાન સુધી વધારવાને ઇચ્છ્યુ
અને ત્યા માલ મોકલ્યો પાછળથી પોતે પણ

હુસ્તાન જવાનો વિચાર કીધો, પણ ગીઝની
 મા તેનો કાંઈ જનમન મિત્ર ન હોવાથી નના
 ખજા ફરવા સુધી ખાંડી કોને સોંપી જવી તે
 વિચાર થયો પોતાની જીના માન અને આખ
 ને ધકો ન પહોંચે એવા માણસની સલામત
 ને સોંપી જવાનો વિચાર કીધો હવે તે શહેર
 ને કાંઈ પોતાના ધર્મીપણા, સદગુણ અને
 માનને માટે પ્રખ્યાત થયો હતો, તેથી તો પો
 તાના મનમાં કંઈ કે, “ કાંઈ જેવો પવીત્ર અ
 ન પ્રમાણીક માણસ જે વળી એક ઇનમાક કર
 નાર અને ધર્મનો જાપાધીઓ છે અને વળી જ
 રોઅ તેમજ પદસાદારોથી માન મેળવે છે, તેથી
 તેને મારી ખાંડી સોંપવાના કરતા બીજા ઉપર
 હુ વીશ્વાસ રાખતો નથી ” તેણે તરતજ કાંઈ
 ને ઘેર જઈને કહ્યું “ અરે ઇનસાફ સયાદ અ
 ને ધર્મના ઉપાધ્યા તમારા બુદ્ધિવાન સ્વભાવથી
 ધર્મની સમજણો અને સવાલના જવાબો અ
 યથા છે, હુ તમારો નમ્ર રીતક આ શહેરનો એ

ક રહેવારી 'હુ, અને મારો ધરાવો હિંદુસ્તાન ત
 રફ મુમાફરી કરવા જવાનો છે મારી ખાયડી જુ
 વાન છે તે નમ્ર અને સદગુણી છે તેની સભાલ
 લઈ તેનું રક્ષણ કરે એવું કોઈ નથી અને કદા
 ચ જો બીજા કોઈને સોપી જાઉં તો જીભના ખ
 લી બકબકાટથી ખ્યામા પડે તેની પ્રાપ્તિ છે એ
 ટલા વાસ્તેજ તે આપ નામદારના આશરા નિ
 ચે રહે એવી હુ આરા રાખુ છું ” આવી રી
 તની તેની અરજીથી કાજ એ તેને પોતાને ત્યા
 રાખી તેની સભાલ લોનાનું કમુવ કર્યું તે મા
 છુંસે પોતાની ખાયડીને એક વરસ દાહાડાની
 ખરચી સાથે કાજને હવાલે ફીધી અને પોત મુ
 સાફરી કરવા નીકળી પડ્યો કાજના ધરમા
 તે આ પોતાનો બધો વખત ઇશ્વરની ભક્તી
 અને પ્રારથના કરવામા ગુજારતી, અને એ પ્રમા
 ણે નજદીક એક વરસ પસાર થઈ ગયું તે વ
 ખતે તેણે લોકોનો ખાલી બકબકારો તો શુ ખ
 છું એકે પક્ષીનો અવાજે સાંભળ્યો નહોતો પણ

બનવા કાલ છે તેથી એક દિવસે અણુધારેતી રી
 તે કાજીએ તે સ્ત્રી આગળ દેખાવ દીધો અને
 તેની સામું જોયું તેની લેના જેવી ખુશશુરતી
 જોઈને તેની ઊપર તે અશક પડ્યો તેણે તેને
 બગાડવાને ઇચ્છ્યું પણ તેના સ્વભાવ અને ધા
 રમીકપણા વિષ જાણતો હોવાથી, તેણે તેમ
 કરવાને હીંમત કીધી નહીં એક દિવસે જ્યારે તે
 કાજીની ખાંચડી એક જાહેર હમામખાનામાં ના
 હાવા ગઈ હતી ત્યારે તે સ્ત્રીને પોતાના ધરતી
 સ ભાણ લેવાનું સોંપી ગઈ હતી આ વખતે કા
 જીને પોતાની નીચ મતલબ પાર પાડવાને પુરતી
 જોગવાઈ મળી હતી તેણે અદરથી બાગણ બ
 ધ કીધું અને તેની સામે જઈને તેની નમ્રતા વ
 ખાણ કરતા આ પ્રમાણે કહ્યું “સદગુણી સ્ત્રી
 તું મને શા વાસ્તે ધીકારે છે ? ખુશી થાને
 સરમને એક કોરે નાખ, કારણ કે તેથી આજ
 છૂને કામ પાપ લાગે એવી ધારતી નથી જીઠ
 અને મને લુખ લાગી છે માટે કામ ખાવાનું તમ

યાગ હોય તો તે લાવી આપ ” તે સ્ત્રીએ શરમથી
 હસીને ઘણીજ નગ્નશયી તેની આગળ તાગક
 મુકીને પાંચી એક ખુણામાં જઈ બેઠી તે સ્ત્રી
 સદગુણી અને પતીવ્રતા હતી કાઠની તેની ઉપ
 ર નજર ખમડી હતી તેના આટલા બધા લલ
 ચાચનારા શખ્દો છતાં તે લલચાઈ નહીં તે કા
 ટપાસે એક પેલી જાતની મુઠી હતી કે જે
 બોગક સાથે નાખી હોય તો તે ખાનાર ખાતા
 । વતજ બે શુદ્ધ ઘઉં જાય તેણે જે થોડીક હ
 ધમા લઈને તે જાને કહ્યું, ‘તું જાણેછે કે ક્યામ
 નન દિવસ ધમ્મર વણ જાતના માણસો ઉપર
 યા લાવતો નથી, એનેકા જે એકલો ખાય છે,
 ત્રીજો જે એકલો સુવે છે, અને ત્રીજો જે એક
 મા મુસાફરી કરે છે તે, તેથી જે કોઈ એકલા
 કાન કરે તો તેનો સાબતી સેતાન થાય, એટલા
 માટે હું જે એકલો ખાઈછું તેથી મારા જેવા
 પવીત્રા માણસ સાથે બેસીને તમને ખાવાને શી
 હકત છે ?” એ પ્રમાણે જ્યાં સુધી તેની સ

જમવા બેઠી નહી ત્યા સુધી તેણે કહ્યા કર્યું, અ
 ને જ્યારે તે જમવા બેઠી ત્યારે તે તકનો લાલ
 લકને તે ખુટી જોરાકમા નાખી બે ચાર ખુક
 ખાધા ન ખાધા એટલામા તે સ્ત્રીનું માથું ફરવા
 માડ્યું અને તેણી બંધના લાગી તેનાપગ થરથ
 ગવા લાગ્યા, અને તે મુરછાગત થઈને જમીન ઉ
 પર પડી, કાજીએ તરતજ ખાવાની વધેલી ચી
 જો જલડી એકડી કરીને નાખી દીધી એટલા
 તેણે ગમ્તા હુપર જોગાટ થતો સાક્ષણે આ
 થી તેને પોતાની નીચ મતલબ પાર પાડવામા
 હરકત નહી તેણે તે બે સુદ્ધ થયલી સ્ત્રીને કોઈ
 ઠેકાણે સતાડવાનો નિચાર કર્યો તેના ધરમા તે
 જ ઓરડાના એક છુપુ બોમર, હવુ જમા તે
 પોતાના પૈસા, ઝરઝરતા વગરે સતાડતો હતો,
 તેની અમર તના મિત્રાય ખીજ કોઈને હતી ન
 હી તેણે સેતરજી અસડીને તેનું ખારજી ઉઘાડ્યું,
 અને તે બે સુદ્ધ થયલી સ્ત્રીને તેમા મુડીને પાછું
 ખારજી બધ કરી સેતરજી સરખી કરી આ

કામ કર્યા પછી બહાર શુ ગોવાટ થાય છે તે જો
વા ગયો ત્યાં તેણે પોતાના કુટુંબને હમામખા
નામાથી પાછુ કરેલું જોયું તેણે પોતાની સ્ત્રી
ને કહ્યું, “તમે સવલા ધર ઉધાડુ મુકીને કેમ ગ
યા હતા ? એકને ઘેર આગલ રાખીને શા માટે
નહી ગયા ?” દાજની સ્ત્રીએ જવાબ દીધો ‘અ
મે પેલા વેપારીની સ્ત્રીને ધરની સગાલ લેવાને
વાસ્તે છોડી ગયા હતા.” દાજએ કહ્યું, “આ
શરે મે કલાક બપોરે હું ઘેર આવ્યો તે વખતે
અહીં કોઈ હજી નહીં એવા અજાણ્યા માણસ બે
પર બસે રાખીને તમે ગયા એ દીક ન કરું કે
દામ તેણી આપણા ધરમાથો કાઢ લઈ ગઈ હ
શે તો કોને ખબર ?” તેઓ સવલાએ અજાણ્ય
થઈને કહ્યું કે, તે કંઈ એવી સ્ત્રી નહતી તેનું શુ
થયું હશે તેના નિચારમા તેઓ પડયા જ્યારે
આ વાત થતી હતી ત્યારે તે સ્ત્રીનો ઘણો જો હિંદુ
સ્તાન તરફ મુસાફરી એ ગયો હતો તે તેજ વ
ખતે ત્યાં આવી લાગ્યો, અને પોતાની બાવડી

વિશે પુછ્યું કાજીએ જવાબ દીધો “હુ વેપારી,
 નેણી કેટનો વખત થયા અમને કાઈ પણ કંઠા
 વગર જતી રહી છે,” વેપારીએ તે મશકરી સ
 મજાને કહ્યું, “બરે કાજી ! આ વખત મશક
 રીનો નથા માટે મારી સ્ત્રી મારે હવાયે કરો ”
 કાજીએ ૨ માન ખાઈને કહ્યું કે, તે મશકરી કર
 નો નહતો તે વેપારીએ કહ્યું, “ હુ મારી બાપ
 ડીના સ્વભાવથી એટલો તો જાણીતો છું કે તે
 છુટી એ પ્રમાણે જતા રહુ એમ હુ માની શકતો
 નથી, એની અદર કાઈ પણ ભેદ હોવા જોઈએ”
 કહીને આ સાબળતાજ ગુસ્સો ચડયા અને તે
 જો વેપારી તરફ ફરીને કહ્યું ‘ જોયકુદ માણસ !
 હુ કેવી ઊપર વક મુકે છે તે જાણે છે ? જ
 તારાથી થાય તે કરી લજે ’’ તે વેપારી પાતા
 ની બાપડીને બનીગય ચઢાતો હોવાને લીધે આ
 વચન તે હાડોહાડ લાગી ગયું, અને તેથી હુ
 ખી થઈને ત્યાં ચાલી નીકળ્યો પણ તેનાથી
 ધીરજ ખમાઈ નહી તેથી તે એકદમ સુવતાનની

દરબારમાં ગયો અને તેનો આગમ છુટણુ મ
 ડીએ પડીત આ પ્રમાણે માલશે 'અરે માટા અને
 સુખી સુનતાન તાર ૨ જ અમર તપો અને
 તુ દીનાયુ થાઓ આ નહેરના કાળે મને ધ
 હો ગે' હનસાક કીના છે તે જો આપ મને ૨
 જ આપશે તો હુ કહીશ " સુનતાને કહ્યુ
 'તારી ફરીયાદ સુ છે તે તુ સુખેયા નિવદન
 કર' વપારીએ કહ્યુ, "હુ આ બજારનો ૨
 હેનારી છુડું અને આપ નામદારની ફી રી અને
 અદન દનસારી મામલાને અત્રે ચાલી રહ્યા છુ
 અહો આચા પડી હુ એ ખુમ સુરત સ્ત્રી મા
 થે પરબ્યા મ દિદુનના તરફ સુમાદરીએ
 જવાનો વિચાર કાગે અને આની એક વગમ
 અગાક મે તેન મજના હસ્તક સાપી અને હવ
 હુ જ્યાર પાછો જા ત્યાર તે મારી બાયડીને
 મારે હવાને કરવાનો ના પાડ છે' સુનતાને
 કાળે તેનો આગમ નાવવાનો હકમ કીના કાળ
 એ તો તે અગાઉના વારી ગાળ્યુ હતુ તથી

પોતાના કેટલાક પડોશીઓને પૈસાની લાય આ
 પીને અગાઉથી શીખવી મુક્યા હતા તેણી ત્ર
 યુ મહોના યયા ગુમ થઈ ગઈ છે એમ કહેવું
 જ્યારે કાજ દરબારમા આજ્યો ત્યારે મુત્તાને પે
 સા વેપારીની કરેલી દુર્ગીયાદ તેને ડહો સબલાવી
 કાજએ નમનતાદથી જવાબ દીધો “આપ અ
 મારી ઉપર લાભો વખત સુધી રાજ ચલાવો
 અને તમારા શત્રુ નાશ પામે એવું અમે ઇચ્છી
 એ છીએ. આ માણુમ પોતાની ઓને મારે ત્યા
 મુકી ગયા હો. એ વાત તો ખરી, પણ આજ
 સગભગ ત્રણ મહોના યયા તેણી અમને કાંઈ
 પણ કદા વિના જતી રહી છે અને આજ સુધી
 તેની અમને કાંઈ ખબર પડી નથી તેથી હું
 એની ખાંધી એને સ્વાધીન કરી શકતો નથી.”
 વેપારીએ કહ્યું, “આ મારી સ્ત્રીના સ્વભાવથી
 ઊલટું છે અને હું તે માની શકતો નથી.” સુ
 સતાને કહ્યું, ‘તમારા સાક્ષીઓ કોણ છે કાજએ
 જવાબમા જણાવ્યું કે તેના કેટલાક પડોશીઓ

ને માલમ છે એમ કહીને તેમના નામ દીધા
 સુલતાનના હુકમથી એક અમલદાર તેમને દરબા
 રમા બોલાવી લાવ્યો અને તેઓએ કાજના
 બોલવાને ટેકો આપ્યો આ બપોરથી સુલતાને
 પેલા વેપારી તરફ ફરીને કહ્યું, ' કાજના બોલ
 વાને તેના શાહેદીઓથી ટેકો મળ્યો છે, માટે
 તમારી ફરીયાદ રદ થઈ ' આ બપોરથી તે વેપા
 રી નાશપાસ થઈને પાછો ફર્યો તે સુલતાનને
 એવી ટેવ હતી કે, દર રાતના વેશ બદલીને શ
 હેરમા કરતા નિકળવું અને લોકો તેને નિપ કે
 વો વિચાર ધગવે છે તની તપાસ કરી તેજ
 પ્રમાણે તે નાને પણ નિમ્ણો બોમલમે એવું
 મન્યુ કે કેટલાક છોકરા રાજા પાદશાહના અમત
 રમતા હતા ત્યાંથી તેને પસાર થવું પડ્યું તે
 છોકરાઓમાનો એક રાજા થયો હતો તેણે બા
 બાને કહ્યું, ' હું રાજા છું અને તમે બધા મારી
 સતા હંઠલ છો તેથી તમારે મારી આનાતું ઉપ
 ધન કરવું ન જાય ' આ બપોરથી એક બી

ન છોકરાએ કહ્યું જો તમે સુનતાનમદમદ જો
 તા ખાટો ઇતમાન કરજો તો ૫૧ તમને ગાદી
 ૫૨શા ઊઠાડી મુકવું " ૫૨ ૫૨ રાઓએ
 કહ્યું, નુનત નમદમદે નુ ૫૩ સાક કીધો ૫૪
 ૫૫ વવામ આપ્યા ' આજ તની ૨૫૩મા
 ૫૬ વેપારીઓને કહ્યો આવ્યો તા ૫૭ આ વે
 ૫૮ તરીએ પોતાની ૫૯ તા કાજીત ના ૬૦ હતી
 ૬૧ મને તણ તેણીને સતાડી મુકી દે અને કા
 ૬૨ મને પોતાના સાક્ષીઓ તરીકે લાવ્યો છે
 ૬૩ તે નાય આવી છે એટલે તો ૬૪ જોડું છે
 ૬૫ ક જમના દાયમા ૬૬ નસાકનું કામ ૬૭ તેઓ
 ૬૮ ખરા ખાટા બચ્ચે તફ વન ગાંધી કટાડતા ન ૬૯
 ૭૦ ને ૭૧ સુનતાનની જગાએ હાકે તો ત કાજીતા
 ૭૨ સાક્ષીઓને સચામ અથવા ૭૩ કામ તોતજ ૭૪
 ૭૫ હી આપુ " જ્યારે સુનતાને આ છોકરાની વાતા
 ૭૬ સાંભળી મારે તેજુ વિશ્વામ નાખ્યા અને મહા
 ૭૭ તરફ પાછો ફર્યો ખાંડે દીરમે સમરતા પહો
 ૭૮ રમાજ તેજે પોલા કાજીને ઘોડાની મગાવ્યો
 ૭૯ તે કાજી આઓ અને સુનતાને નેને વર્ણુજ આ

યાથી આવકાર તો એને કહ્યું, “આન આ”
 ખો દિવસ સવારથી સાજ સુધી મારે મલ્લે વુ
 કામ ચલાવજે, અને તારે હનસાફ કરવા ખેસવું
 એવો મારો વિચાર છે અને બાખો દિવસ તા
 રે તારી મરજી પ્રમાણે હનસાફ કરવો ” પછી
 પોતાના એક અમલદારને પેલા વેપારીને કાજ
 સામે પોતાની ફરીયાદી ફગીથી રજુ કરવાડું કા
 નમા કહ્યું તે વેપારી આવ્યો અને તેણે પોતાની
 ફરીયાદ રજુ કરી કાજને ખોનાવી મગાવ્યો કા
 જ આવીને પોતાની બેઠક બપો ખેમવા જતો
 હતો પણ એટલામાં પેલો છોકરો બોલી ગઈયો,
 “કાજ સાહેબ સચુ કરો । તમે કાયદાથી બ
 જીતા હોવા હતા અકદમ અન્યાયા કેમ થઈ જ
 કેઓ છો ? તમને દરખાસ્ત એક પ્રતીવાદી તરી

ખોલાવવામાં આવ્યા છે કામ હનસાફ કરનાર
 તરીકે ખોલાવ્યા નથી તમારે ફરીયાદની પાસે
 જઈને બિજુ રહેવું જોઈએ અને પછી જ કામ
 ફેસલો થાય તેને તાજે થવું ” કાજ જનેને પે
 લા વેપારી પાસે મોટા પછી પારીએ પોતાની

૨૧૧૨૨૩૪૫ અને કાળએ તની સ્ત્રી જતી
 રહી હતા અમ પોતાના બચાવમા કહ્યું પેલા છે
 કર મ નાળને પુછ્યું, 'તમારા કોઈ માફીછે' '
 કાળએ પોતાના મામનીઓ તમ્મ આખ માનીને
 રહ્યું, ' આ મારા માફીઓ છે ' છોકરાએ
 બીજા સાક્ષીઓને દુર ઊભા રાખી એ ને પામ
 બોલાવીને ને પુછ્યું કે તેને તે સ્ત્રીને જાત હ
 તી કે ના તમ જવાબ દાદો ' હા મે જોઈ
 હતી ' ત્યારે તમે વધારે તમામ જનાવવાને પુ
 છ્યું ' તેના ચહેરા શરીર અથવા આડગનુ
 તમ કાલ વર્ણન જણાતા હો ને કહો ' સાક્ષી
 એ જવાબ આપ્યો ' તેના ચહેરા ઉપર એક
 મસે હતો તેનો એક દાંત પડી ગયો હતો, તે
 છીનો ચાક્રો હસમુખો હતો અને તેણીનું કદ
 લાંબુ અને પતલું હતું ' છોકરે પુછ્યું ' જે
 વખતે તેણી કાળનું ઘર છોડી ગઈ તે કયો વખ
 ત હતો ' સાક્ષીએ જવાબ દીધો ' સવારે ૧૧ વ
 ખત ' પડી તેને એક આગુ ત્યાજ બેસાડીને
 બેઠો બીજા સાક્ષીને બોલાવ્યા અને તેને પણ તે

જ પ્રમાણે પુણ્ય તથા જવામ આગાનેલીનું
 ઠંડી મહુ હતું તમા વ્યહરાનો રંગ લાલ અને સ
 ફાં બિપર હતા તમાના હાથે બિપર રામ મમ્મા
 હતા, અને તમા અપારના જતો રહ્યો ” તને
 મહુ ત્યાજ બેસાડીને માનવ બોલાવો જોઈવું
 બાનો આગના બે જાણી તને ગલગી પડા અ
 ને એ પ્રમાણે તો બાને તપાસ્યા તો તેમની
 બવાળ બુમાનામા કેરે પડ્યા સુવતામ પલ
 છોકરાનો બાળુએ બેશીને બુ સાજલ્યા કરતા
 હતા જ્યારે બધી સાર્શીઓ લેતાછ રહી ત્યારે
 છોકરે કહ્યું અરે કયાના તમે શા નાસ્તે બે
 દી સાક્ષીઓ આખી જ્યારે તમાનો બિપર રો
 બાવવાના હથીયાગ આવશે ત્યારેજ તમે ખર
 બોજાગો ” જેવું તે લોકોએ હથીયાર ત્રિશે મા
 બાળુ તમાજ તઓએ ખરે જમુલ પીધું કે, કાજ
 એ તેમને એમ બોલવાને વાસ્ત જિખવાને પેસા
 ની જાય આખી હતી તઓએ એમ પચુ જમુકે

તેમણે તે સ્ત્રીને તો મુદસ જોઈ હતીજ નહીં પછી
 છોકરાએ કાઢીને કહ્યું કે તેને તેના બચાવથી નુ
 કલું છે કાઢીને ધુજતે ધુજતે કહ્યું કે, તેણે
 જે કહ્યું છે તેજ માયુ છે છોકરે કહ્યું, આપ
 છો તાજી અક બદાદુર માણુમ છે એને તેની હ
 ઠ તેને સાચુ જોનતા અટકાવે છે, માટે આપણે
 હવે દહીયારોનો જીપાય કરનો પડશે ” કાઢીને
 દહીયારો નામ માનવતાજ ના જીમેદ યધને બ-
 કલી દાંધુ આ જીપરયા છોકરો જાઓ અને જમો
 નને ચુમીને બોલ્યો, ‘ આ કામનો બાબી રહેલો
 ભાગ સુલતાનને ચુકવો ” સુલતાન તે છોકરા
 નો અપજતા અને હુરીઆરથી ધણોજ ખુશી થ
 યો અને તેણે કાઢીને ગરદન મારવાનો હુકમ કરી
 ધો, તેની બધી દોલત પેલા વેપારીના બાયડીને
 અપાવી તે છોકરાને તે દહાડેથી સુલતાન પોતા
 ના મહેમમા રાખ્યો અને તેની સારી રીતે બરા
 રન કરીધી મૂકતે રકતે તે પદવીએ મળ્યો, અને
 સુલતાનનો માનાતો થયો.

